Intressanta fynd av storfjärilar (Macrolepidoptera) i Sverige 1995

GÖRAN PALMQVIST

Palmqvist, G. : Intressanta fynd av storfjärilar (Macrolepidoptera) i Sverige 1995. [**Remarkable records of Macrolepidoptera in Sweden 1995.**] - Ent. Tidskr. 117 (1-2): 35-48. Uppsala, Sweden 1996. ISSN 0013-886x.

This is the 23rd consecutive annual report on interesting finds and provincial records of Macrolepidoptera in Sweden. Due to the increasing demand for information on Lepidoptera for faunal conservation purposes, this list gives the latest available information on the present status for some of the endangered lepidopteran species in Sweden. The early parts of the spring and summer were mainly cool throughout Sweden with some shorter spells of warmth towards the end of April, end of May to the beginning of June. In July the warmth came to southern and central parts of Sweden and then got better and better until last week in August. Among the most interesting captures this season, presumably belonging to, or at least occasionally found in the native fauna, were *Euphithecia fennoscandica* not found in Sweden for thirty years, the newcomer *Eulithis pyropata,* which may now be native to Gotland and *Cucullia artemisie* not found since 1983. Among other interesting finds from the Swedish fauna were *Acerbia alpina* which also this year was found in numbers and *Xestia borealis* which was found on a new, even more southerly habitat along the mountain range. The finds of *Araschnia levana* and *Scopula marginepunctata* are also pleasing, indicating that these species are recolonising Sweden again. The season 1995 was the best year for migrating Lepidoptera ever recorded in Sweden. The first migrants came already with the warmth in April. Also at the end of May to the beginning of June several migrating species, for instance *Macroglossum stellatarum* arrived with the warm air. In mid July, a week with SE winds brought species like: *Arichanna melanaria, Eilema griseola, Lithosia quadra, Autographa mandarina,* to the south eastern part of Sweden. In late July and in the beginning of August some weeks with prevailing S winds brought a number of migrants, among them: *Colias crocea, Cyclophora porata, Drepana binaria, Acherontia atropos, Lymantria dispar, Autographa mandarina, Hydraecia ultima, Cucullia fraudatrix, Protoschinia scutosa* and last but not least two specimens of *Photedes brevilinea* which were new to Sweden. In the beginning of September, a ten day period with SE winds brought species like *Orthonama obstipata, Agrius convolvuli, Macroglossum stellatarum, Spodoptera exigua, Litophane consocia, Mythimna albipuncta, Heliothis armigera, Protoschinia scutosa* and also the largest number of *Nycteola asiatica* ever recorded in Sweden, more than doubling the number of finds in Sweden. Then in October, there came a fortnight with S and SW winds bringing the last spell of migrants for the season to Sweden. Among the species found were: *Orthonama obstipata, Peridroma saucia, Schrankia intermedialis, Hypena lividalis* and *Mythimna unipuncta*. The three latter species were all recorded in Sweden for the first time. Whether *S. intermedialis* is native in Sweden or not is presently not known. The capture of four species new to Sweden brings the total number of Macrolepidoptera found up to 1064. The classification is according to Catalogus Lepidopterorum Sueciae (1994).

G. Palmqvist, Trålgänd 5 A, S -116 68 Stockholm, Sweden.

Inledning

Denna årliga sammanställning över intressanta storfjärilsfynd är den 23:e i ordningen i Entomologisk Tidskrift sedan 1973. Systematik och nomenklatur följer "Catalogus Lepidopterorum Sueciae" (Svensson et al. 1994). Den första delen av årsrapporten behandlar nya arter för landet samt säll-

synta eller i övrigt intressanta fynd. I denna del har även arternas svenska namn medtagits (Svensson & Palmqvist 1990). Den senare delen är en förteckning över nya landskapsfynd. Ordningsföljden är densamma som i "Catalogus" men auktorsnamnen har utelämnats. Rapportörernas namnkoder är uppställda enligt ZOO-TAX (Cederholm 1978, 1991). För äldre fynd anges årtalet i texten eller förkortat efter namnkoden.

Säsongen 1995 kom, efter en något kylig vår och en ganska ordinär försommar, genom värmeperioder med ihållande syd-sydostliga vindar under högsommaren och hösten att bli en av de mest intressanta någonsin. Goda flygningar och många spännande migranter vittnar om detta (se nedan). Av inhemska arter är fynden av nejlikmalmätare (*Eupithecia fennoscandia*) särskilt intressant då fynd av arten saknats i landet sedan mitten av 1960-talet. Andra intressanta arter är orangebandad parkmätare (*Eulithis pyropata*) tidigare endast känd från Gotland i ett exemplar från 1993, samt malörtskapuschongfly (*Cucullia artemisiae*) senast funnen 1983. Liksom tidigare har flera rödlistade arter kommenterats (se Ehnström et al. 1993). Några av arterna nedan är endast översiktligt presenterade, men bygger på all den information som jag haft tillgänglig. Jag har i dessa fall ej skrivit ut rapportörernas koder. Dessa finns dock nämnda i ZOO-TAX listan i slutet av årsrapporten.

De senaste tillskotten i storfjärilsfaunan är intermediärt mottfly (*Schrankia intermedialis*), blyfärgat näbbfly (*Hypena lividalis*), rotstreckat stråfly (*Photedes brevilinea*) och vandrargräsfly (*Mythimna unipuncta*). Detta medför att 1064 arter storfjärilar är kända från Sverige. Även fortsättningsvis tas rapporter om intressanta fynd tacksamt emot, helst före trettonhelgen. Rapportörer som anmäler fynd för första gången bör uppge adress och födelseår för att underlätta identifieringen av ZOO-TAX kod.

Väderutvecklingen under 1995

Vintern blev den åttonde milda i följd. En lång rad lågtryck passerade landet, bl. a. några mycket intensiva, med varmluft men också mycket kraftiga vindar. Stora delar av Sverige fick också mer nederbörd än normalt. I slutet av mars slog vintern till och gav flera dm:s snötäcke i Syd- och Mellansverige. I april tog kyliga och milda perioder i stort sett ut varandra, med normal medeltemperatur som resultat. En värmebölja i sydöstra Sverige inträffade mellan 22–24 april. Avslutningen på april blev dramatisk med ett av vinterns värsta snöoväder som drabbade Svealand och sydligaste Norrland. Maj inleddes och avslutades med varmt väder men kylan dominerade med medeltemperaturer något under det normala i hela landet. P.g.a. det kyliga vädret föll nederbörden som snö och ett par intensiva snöfall gav stora snömängder, dels den 11–12 i västra Götaland och södra Svealand, och dels den 14 maj som gav områden i Uppland, östra Dalarna, Gästrikland och Hälsingland 3–4 dm snö. Under de sista dagarna i maj och de första i juni strömmade åter varm luft in från öster. Juni dominerades av perioder av ostadigt väder omväxlande med soliga och varma perioder. Juli inleddes med ostadigt och svalt väder. Norra Sverige fick fortsatt kyligt med nattfrost. I högfjällen förekom snöbyar. Från mitten av månaden blev det allt varmare i södra Sverige, som också fick en varmare juli än normalt.

Under augusti rådde oftast högsommarvärme i södra Sverige. Denna värmeperiod varade ända till den 24 augusti. Den sista veckan blev dock betydligt svalare med ostadigt väder. Medeltemperaturen låg dock allmänt 2–3 grader högre än normalt i Sydsverige. Norra Sverige nåddes bara mer tillfälligt av varmluften. I början av september fördes åter varm luft in från sydost över landet. September kännetecknas annars av ostadigt väder med stora nederbördsmängder. I slutet av månaden medförde en extremt kylig luftström över Götaland att Sydsvenska höglandet täcktes av snö den 30 september. Oktober var inledningsvis kylig men varm luft nådde Sverige vid flera tillfällen bl.a. den 9 oktober då det sattes värmerekord på många platser i östra Götaland. Månadsmedeltemperaturen blev så mycket som 2–3 grader högre än normalt i större delen av landet och låga nederbördsmängder registrerades. Avslutningsvis blev vädret vintrigt. Flera snöoväder inträffade under november och flera snödjupsrekord sattes på många platser i Götaland. November blev kallare än normalt i nästan hela landet. December blev ännu kallare och den kallaste sedan 1981. För ytterligare information om det svenska vädret hänvisas till Eggertsson Karlström (1996).

Extragenerationsdjur och migranter

Den varma sommaren från mitten av juli och den

milda hösten gynnade många arters utveckling. Flera rapporter om partiella andragenerationer har inkommit. Men liksom i förra årsrapporten så redovisas dessa fynd ej separat p.g.a. tids-och utrymmesbrist. Bl.a. har följande andragenerationsdjur noterats: *Drepana falcataria, Habrosyne pyritoides, Tetheella fluctuosa, Ochropacha duplaris, Perizoma alchemillata, Eupithecia nanata, Acasis viretata, Opistograptis luteolata, Ourapteryx sambucaria, Ectropis crepuscularia, Campaea margaritata, Smerinthus ocellata, Hyles gallii, Deilephila elpenor, Phalera bucephala, Calliteara abietis, Miltochrista miniata, Arctia caja, Diachrisia sannio, Rivula sericealis, Parascotia fuliginaria, Schrankia costaestrigalis, Acronicta aceris, Acronicta leporina, Acronicta alni, Trachea atriplicis, Euplexia lucipara, Celaena haworthii, Dicestra trifolii, Mythimna obsoleta* och *Actinotia polyodon.*

Det kan naturligtvis i vissa fall vara svårt eller omöjligt att avgöra om andragenerationsdjur verkligen är kläckta i Sverige eller har sitt ursprung någon annanstans söderut, dvs skulle vara immigranter. Året måste betecknas som ett av de bästa åren någonsin för inflygning av migrerande arter. Flera perioder med lämpligt migrationsväder inträffade. Den första immigrationen skedde i samband med den varma luften som nådde oss 22–24 april då tistelfjärilar (*Cynthia cardui*) började observeras liksom mängder av kålmalar (*Plutella xylostella*). Den andra tydliga invandringen inträffade i slutet av maj och början av juni då ytterligare mängder av tistelfjärilar, amiralfjärilar (*Vanessa atalanta*) och gammaflyn (*Autographa gamma*) noterades. Men även stor dagsvärmare (*Macroglossum stellatarum*), tandfly (*Phlogophora meticulosa*) och kommajordfly (*Agrotis ipsilon*) är uppenbara migranter denna tid. Nästa inflygningsperiod inträffade från mitten av juli till väderförsämringen i senare hälften av augusti. Bland intressantare immigranter denna period kan nämnas: rödgul höfjäril (*Colias crocea*), orangebandad parkmätare (*Eulithis pyropata*), dödskallesvärmare (*Acherontia atropos*), silverlinjerat metallfly (*Autographa mandarina*), rotstreckat stråfly (*Photedes brevilinea*), förväxlat stamfly (*Hydraecia ultima*) och svartfläckigt knölfly (*Protoschinia scutosa*). Fynden och uppträdandet av lövskogsnunnan (*Lymantria dispar*), punkterad lavspinnare (*Pelosia muscerda*), vinkelpunkterad lavspinnare (*Pelosia obtusa*), stor lavspinnare (*Lithosia quadra*) och glansspinnare (*Callimorpha dominula*) tyder på migrationsrörelser hos dessa arter, fast de också har permanenta populationer i landet. Däremot är bilden oklar vad gäller askgrå lavspinnare (*Eilema griseola*) och svartfläckat glansfly (*Neustrotia candidula*). De får nog antas vara troliga migranter då det för närvarande är osäkert om de är bofasta.

I början av september fram till ungefär mitten av månaden nådde oss sydostliga luftströmmar. Migranter som uppenbarade sig då var åkervindesvärmare (*Agrius convolvuli*), bredvingad sälgfotsläpare (*Nycteola asiatica*), smalvingat lövfly (*Spodoptera exigua*), brunaktigt knölfly (*Heliothis armigera*) och svartfläckigt knölfly (*Protoschinia scutosa*). Förmodligen är fynden av vitpunkterat gräsfly (*Mythimna albipuncta*) också migranter. Avslutningen på detta sagolika år vad gäller inflygning av fjärilar bjöd på ytterligare överraskningar. I oktober kom mer varmluft från syd med fynd av blyfärgat näbbfly (*Hypena lividalis*), vandrargräsfly (*Mythimna unipuncta*) och vittofsjordfly (*Peridroma saucia*). Under denna period togs också intermediärt mottfly (*Schrankia intermedialis*) men det är för tidigt än att säga om den är migrant eller ej. Till listan av migranter kan också läggas vandrarefältmätare (*Orthonama obstipata)*

Intressanta fynd och observationer

Zygaena lonicerae, bredbrämad bastardsvärmare (Fig. 1) hör till en av de arter som på senare år minskat i antal eller försvunnit från många platser. Intressant är därför följande fynd: Ha, Halmstad funnen i några ex 14-21.7 efter många års frånvaro (KURS, LNYS). I sydöstra Ög anträffad på flera lokaler i 1000-tals ex (EFAS).

Pyrgus alveus, kattunvisslare. Me, Söråker 3 ex 11-13.7 (IMBS). Numera mycket sällsynt och lokal. Sannolikt utgången från de flesta fastlandslokalerna (jfr Nordström et al. 1955). Någon nedgång vad gäller de gotländska förekomsterna har ej observerats.

Colias crocea, rödgul höfjäril. Sk, Svarte 1 ex 17.8 (WMAS) och Sk, Kåseberga 1 ex 17.8 (EKIS) . Båda exemplaren funna i anslutning till luzernfält. Trots intensivt sökande av ett flertal lepidopterologer erhölls inga fler ex.

Nymphalis polychloros, körsbärsfuks, tycks fortsätta sin återhämtning i Götaland (jfr Ryrholm

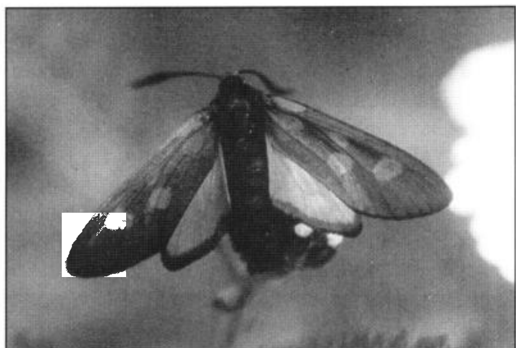

*Fig. 1. Bredbrämad bastardsvärmare, **Zygaena lonicerae**, är exempel på en art som minskat i antal genom igenväxning av ängs- och hagmarker. Småland, Bäckebo 30.7 1985 (exemplar i hotställning). Foto: Håkan Elmquist.*

*Narrow-bordered Five-spot Burnet **Zygaena lonicerae** is decreasing in Sweden due to overgrowing fields and meadows.*

1994). Återfunnen i Sk, Arlöv 3.8 (P G Larsson enligt WMAS), första fyndet där sedan 1970, Bl, Rödeby flera ex 14-24.4, Fjärdsjömalm 22.4, Ka, Skärva 29.7 (HEYS), Sm, Alsterbro 5.6 (BZZS), Mörlunda 24.7 (RYRS), Nybro 25.5, och Emmaboda puppor 3.8 (JMLS), Åseda flertal ex (DGLS), Algutsboda, Karsmåla, Nyaled, Pellamåla, Yggersryd, Åfors och Ö Stamphult flera ex (A. Brattström enligt ELHS).

Vanessa atalanta, amiral, har tillsammans med nästföljande art haft en tydlig inflygning i början av juni då arten observerades på många platser i Syd- och Mellansverige, dock inte lika rikligt som tistelfjärilen och inte lika allmänt som förra året (jfr Ryrholm 1995). Arten har haft reproducerande populationer i Sverige bl.a. i Up, Östhammar, där vuxna larver anträffades i början av augusti (HYDS).

Cynthia cardui, tistelfjäril, första exemplaren kom inflygande redan i april: Öl, Mörbylånga 25.4 (MLOS) och Go, Gnisvärd 23.4 (EÅTS). Nästa migrationsvåg noterades i slutet av maj och i början av juni då stora mängder av arten sågs på ett stort antal platser, särskilt i kustområden i Syd- och Mellansverige (flera rapportörer). Nordligast rapporterad från Hr, Funäsberget 11.6 (KJCS, RYRS) och Ramundberget 14.7 (LJRS) men förmodligen spred sig arten längre norrut. Tistelfjärilen flög sedan rikligt i synnerhet i början av augusti i Syd- och Mellansverige. Dessa exemplar torde till största delen vara kläckta i landet (flera larvfynd i juni–juli) men säkerligen uppblandade med ytterligare migrerande fjärilar.

Araschnia levana, kartfjäril. Sk, Ljunghusen 5 ex 26.7 (EQTS, IMBS). Dessa fynd ger ytterligare belägg för att arten är återetablerad i Skåne (jfr Ryrholm 1995).

Fabriciana niobe, bastardpärlemorfjäril. Artens minskade utbredning och numerär i norra Götaland och Svealand är dokumenterad (jfr Ryrholm 1995). Här följer några kompletterande fynduppgifter: Ög, Linköping, Bjärka-Säby, som är en inlandslokal, flera ex (RPLS), Vg, Mariestad, Fågelö flera ex (RPLS) och Vs, Ängsö flera ex (MLOS, RPLS). De sistnämnda lokalerna ligger vid Vänern resp Mälaren vilket kanske skall betonas då det förefaller som *niobe* lyckats klara sig bäst i kustområden (jfr Ryrholm 1995).

Mellicta britomartis, veronikanätfjäril. Sm, Högsrum 4 ex 11.7 (EKIS) och Ög, Trehörna 3 ex 3.7 (EGQS). Återbesök på lokaler i Sm, Larum, Dalhems s:n och Ög, Bjärka-Säby där arten tidigare anträffats har under senare år gett negativa resultat (EGQS) (jfr Ryrholm 1995). Dessutom återfanns ett ex vid Da, Söderbärke 13.7 vilket visar att arten ännu förekommer i Dalarna (WCMS).

Maniola jurtina, allmän slåttergräsfjäril. Återfunnen i Dr, Orsa 1 ex 8.7. 1994 på en artrik slåtteräng (OBNS). Ett glädjande fynd då arten inte setts i Dalarna sedan 1976 (Cederberg 1995). I Södermanlands inland återfunnen i Flen 1 ex 29.7 (RPLS) efter över 20 års frånvaro och Malmköping där ett ex observerades 1994 (VÄYS). I Vg, Torsö-området, östra Vänern förekommer *jurtina* fortfarande lokalt allmänt (RPLS). Arten förekommer som tidigare nämnts (Ryrholm 1995) fortfarande lokalt allmänt på vissa öar i Södermanlands och Upplands skärgård. Detta gäller också flera lokaler nära kusten på fastlandssidan t ex Up, Östhammar 20-tal obs 30.7-6.8 (HYDS), Hållnäs, Kungsten 3 ex 3.8 (BSÅS) och Sö, Gålö, Lännåker där arten konstaterades relativt allmänt vid en genomförd inventering 1992 (PGAS). En ytterligare riklig population i Södermanlands skärgård anträffades på Sävö (LJRS, SJTS). Det kan tilläggas att i Sydsverige är *jurtina* fortfarande på de flesta platser mycket spridd och allmän.

Lasiommata megera, svingelgräsfjäril. Sö, St

Vika, kalkbrottet, flertal ex 24.6 (SÖKS) samt ett ex 27.8 (KJCS, RYRS). Tidigare efter ostkusten nordligast funnen i Nyköpingstrakten.

Satyrium pruni, plommonsnabbvinge. Sm, Melby 4 km V om Ö. Ed , flera ex 25.6 1990 (EGQS). Lokalen ligger ca 30 km norr om Törnsfall och utgör den nordligast kända förekomsten i landet.

Lycaena helle, violett guldvinge. Dr, V Boda kyrkby, arten är lokal och relativt riklig på rikare fuktängar eller kärr i skogsmark 17-20.6 (HYDS, SÖKS) (jfr Ryrholm 1995). Lokalerna är delvis stadda i igenväxning men har på några ställen hållits öppna genom slyröjning. Trots riklig förekomst av artens värdväxt ormrot (*Bistorta vivipara*) på flera platser i de närmaste omgivningarna, bl.a. en kraftledningsgata, hittades inga *helle* på dessa till synes lämpliga platser. Ett återbesök på en av lokalerna 26-27.7 resulterade i ca 30 larver i alla stadier på värdväxten. Dessa larver förpuppade sig sedan utan problem. En förmodad orsak till att *helle* minskat på senare tid är igenväxning. Troligen behöver honan vid sin äggläggning värdväxter som inte är övervuxna. Upphörd hävd gör värdväxten mer svåråtkomlig för de äggläggande honorna. Däremot tycks ormroten vara ganska skuggtålig så värdväxtens överlevnad torde knappast utgöra något problem. Även om läget f.n. inte är akut för *helle* så utgör fortsatt igenväxning, ökad isolering och fragmentering av artens förekomster en fortsatt nedåtgående spiral (HYDS).

Drepana binaria, eksikelvinge. Rapporterad i 7 ex efter Skånes sydkust: Löderup, Järahusen 1 ex 26.7-16.8, 1 ex 20.8, 1 ex 22.8-24.9 (KJCS, RYRS), Hagestad 1 ex 2.8 (FAZS), 1 ex 20.8 (LNHS) samt Falsterbo 1 ex 3.8 och 1 ex 6.8 (WMAS). Dessutom funnen i Sm, Åseda 1 hona 21.8 (DGLS). Det nordligaste fyndet i landet.

Drepana cultraria, boksikelvinge. Öl, Bejershamn 1 ex 6.8 (LLVS), Öl, Segerstad 1 ex 13.8 (BZZS) och Sm, Kalmar 1 ex 9.9 (LTSS). Sannolikt migrerande exemplar i dessa områden då arten så vitt känt inte är bofast där. Även i sydöstra Skåne sågs flera exemplar 17-22.8 som troligen var migranter (KJCS, RYRS).

Habrosyne pyritoides, bandad hallonspinnare. Nä, Göksholm 3 ex 12.7 (SEHS). Expansionsart som under 1980-talet flyttade fram sin nordgräns (Palmqvist 1985, 1987).

Cyclophora porata, brunvattrad gördelmätare. Från Skånes sydostkust föreligger 10 fynd: Stenshuvud 1 ex 3.8 (FAZS), Borrby strand 1 ex 12-14.8 (ÖRDS), Hagestad 2 ex 13.8 (HTIS) och 2 ex 20.8 (LNHS), Löderup, Järahusen 2 ex 26.7-16.8, 1 ex 19.8 och 1 ex 22.8 (KJCS, RYRS).

Cyclophora linearia, bokgördelmätare. Öl, Runsbäck 1 ex 9.9 (LTSS), Go Sundre 1 ex 24.8 (KJCS, RYRS). Migrant i dessa områden.

Timandra griseata, syremätare. Studier av svenskt material har inte entydigt kunnat konfirmera uppdelningen i två arter: *T. griseata* Petersen 1902 och *T. comai* Schmidt 1931 (se Kaila & Albrecht 1994). Grundfärgen hos *griseata* är vitaktig med täta grå fjäll medan *comai* är gulaktig med brungrå fjäll som inte sitter lika tätt. Kaila & Albrecht fann inga hållbara skillnader i hangenitalierna mellan arterna. I hongenitalierna finns däremot en mindre skillnad proximalt i riktningen på ductus bursae och appendix bursae. *T. comai* skulle vara ett mer sydligt djur i förhållande till *griseata* och fenologiskt skulle *comai* uppträda i två generationer med huvudflygning i augusti. Genom sin nordligare förekomst skulle *griseata* huvudsakligen vara ett engenerationsdjur med flygtid i juni-juli men söderut och varma somrar uppträder även *griseata* i två generationer. Det går naturligtvis att identifiera gråa exemplar framför allt från Mellansverige och norrut, men även från Skåne och Öland finns sådana fjärilar. De gulaktiga exemplaren förekommer från Skåne till södra Norrland. Problemet som jag ser det är att det blir exemplar över som ej med säkerhet går att placera som den ena eller andra arten. I rapporterna till mig nämns också om s.k. skumma djur. Av de 20-tal genitalpreparat som jag studerat visade fyra hongenitalier *griseata* karaktärer medan fjärilarnas utseende talade för *comai*. En annan studie av ett antal insamlade *Timandra*-exemplar från kustlokaler i Södermanland i slutet av september 1992 visade att båda arterna flög samtidigt på dessa platser liksom mellanexemplar bl.a. tre av de ovan nämnda honorna. Mer forskning behövs, kanske främst vad gäller utvecklingsbiologin, innan artuppdelningen kan accepteras.

Scopula marginepunctata, gulgrå lövmätare. Endast 2 ex rapporterade: Sk, Kåseberga 12.6 (HYDS) och Sk, Löderup 5.8 (FAZS). Huruvida dessa exemplar tillhör en inhemsk population men för närvarande fåtalig, eller är immigranter, torde för tillfället vara svårt att avgöra.

Idaea trigeminata, brunfläckad lövmätare. I

samband med en fjärilsinventering i Persnäs socken på Öland anträffades arten spridd i lövdungar och skogsbryn över hela socknen. Norrut förekommer arten ända fram till nordspetsen av ön (LTSS).

Lythria rotaria, allmän purpurmätare. Artens status i nuläget i Svealand är inte så dyster som angavs i förra årsrapporten (Ryrholm 1995). Arten förekommer lokalt på torrängsmarker, ruderatplatser och hällmarker där artens värdväxter syror (*Rumex acetosella, R. acetosa*) finns. För den senaste 10-årsperioden redovisas här fyndlokaler från Mellansverige som kompletterar förra årsrapporten och som tyder på att *rotaria* fortfarande har en stor utbredning: Ög, Linköping, Landeryd (RPLS), Nä, Kumla, Hällabrottet (RPLS), Sö, Gålö, Stegsholm (PGAS), Eskilstuna, Sofiebergsåsen (GÅMS), Trosa (RPLS), Nyköping, Lindbacke (SJTS), Nyköping, Tunaberg (RPLS) och Vs, Västerås, Ängsö (RPLS). Norrut är arten mer kustbunden. I Vb, Bjuröklubb fann jag arten 1988 på sanddynfält vid havet. Uppgifter om fynd från Norrland är önskvärda för att komplettera artens status där. I Götaland kan arten lokalt vara mycket allmän.

Scotopteryx mucronata, gulstreckad backmätare, förekommer i Sverige i två former varav den ena lever på harris (*Cytisus scoparius*) och den andra på ginst (*Genista*). Den på harris levande formen är begränsad i sin utbredning till området mellan Åhus och Bromölla i Skåne. Det har diskuterats av många om denna form är ett eget taxa. Svensson (1993) har gett formen det passande arbetsnamnet "*scopariata*". Flera eftersökningar av denna form under lämplig flygtid d.v.s. i första hälften av juni har under senare år gett negativa resultat. Därför uppmanas alla som gjort fynd av "*scopariata*"-formen under den senaste 10-årsperioden att rapportera detta liksom alla nyfynd.

Orthonama obstipata, vandrarefältmätare. Totalt är sex ex rapporterade enligt följande: Sk, Löderup, Järahusen 2 ex 22.8-23.9 (KJCS, RYRS), Bl, Sillnäs 1 ex 22.9 (PEBS), Go, Sundre 2 ex 25.8-24.9 (KJCS, RYRS), Gä, Gävle, Grinduga 1 ex 22.10-11.11 (KJCS, SJNS).

Costaconvexa polygrammata, mångstreckad fältmätare. Öl, Ottenbylund 1 ex 21.7 (LTSS, RYRS).

Eulithis pyropata, orangebandad parkmätare. Go, Norrlanda, Liste ängar 2 ex 18.7 (EKIS, EÅTS). Tidigare i Sverige funnen i ett ex på Gotland 1993 (Gårlin 1994). Fynden kan tyda på att arten är på väg att etablera sig på ön.

Eupithecia fennoscandica, nejlikmalmätare. To, Kummavuopio, Kaarinasvaara 3 ex 14.7. Fjärilarna flög aktivt i solsken och infångades mellan kl 19.40 och 20.50 (svensk sommartid). En infångad hona lade ägg som gav ett 20-tal larver (KJCS, RYRS). Första återfynden av arten i landet sedan mitten av 1960-talet. I Catalogus (Svensson et al. 1994) anges att arten senast skulle vara funnen 1963 men senare fynd från Torne träsk-området finns (JOHS, TRFS, TSSS). Arten är troligen förbisedd då den antagligen flyger mycket tidigt på säsongen, vilket också de mycket slitna exemplaren talar för.

Chesias legatella, större harrismätare. Arten har anträffats på lokaler där den inte är känd som bofast vilket tyder på migration. Öl, Hildeborg 1 ex 7.10 (ÅCHS), Gårdby 1 ex 11.10 (JMLS), Go, Sundre allmän 25.9-19.11 (KJCS, RYRS) och Vr, Väse, Lövhöjden 1 ex 19.10 (PENS).

Lithostege farinata, vit puckelmätare. Det finns anledning att uppmana till rapportering av alla fynd även från den senaste 10 års-perioden. Artens mycket lokala och sällsynta förekomster kring Åhus i Skåne tycks nu hotade. Så t.ex. är området runt vattentornet som varit en s.k. "säker" lokal, numera gräsmatta med kontorsbyggnader tillhörande Åhus vattenverk. Intensivt sökande efter *farinata* under dess flygtid 1995 gav endast negativa resultat (HYDS). Däremot tycks situationen för *L. griseata* inte vara lika hotande.

Acasis apensata, trolldruvelobmätare. Gä, Gävle, Grinduga 1 ex 4-18.6. Andra fyndet i Gä och det första i området utanför Dalälvens vattensystem. Exemplaret fångades i en ljusfälla i närheten av en mindre bäck nära stranden till sjön Trösken (KJCS, SJNS).

Arichanna melanaria, torvmossemätare. Sk, Mälarhusen 1 ex 15. 7 (LUJS) och Öl, Runsbäck flertal ex under senare hälften av juli (LTSS). Även i Sm, Västervikstrakten dök arten upp på flera olika lokaler, där arten normalt inte förekommer, varje kväll under perioden 15-22.7 (EFAS). Fynden tyder på en migrationsrörelse då arten inte är känd som bofast i dessa områden.

Malacosoma castrensis, ängsringspinnare. Sö, Gålö, Stegsholm 1 ex 26.7-5.8 (PGAS) och Up, Rådmansö, Riddersholm 2 ex 16.7 (NAFS). För första gången anträffade i dessa kustområden. Arten går efter ostkusten fram till Sö, Ny-

köpingstrakten där den anträffas regelbundet (SJTS).

Agrius convolvuli, åkervindesvärmare (Fig. 2), har åter haft en massmigration i landet med åtminstone 100-talet fynd och observationer huvudsakligen under första hälften av september. Landskapsvis fördelar sig fynden enligt följande: Sk, Hagestad 1 ex 3.9 (JMLS), Alnarp 3 ex 7-11.9 (WMAS), Hammenhög 5 ex 5.9 (enligt WMAS), Malmö 1 ex 13.9 (WMAS), Ö. Hoby 1 ex 26.8-23.9 (KJCS, RYRS), Borrby strand 1 ex 16-20.10 (ÖRDS), Ha, Halmstad 2 ex 8 och19.9 (LNYS), Sm, Kalmar flera ex i början av sept (LTSS), Värnamo 3 ex 5-9.9 (V. Johansson enl JMKS), Piperskärr c:a 15 ex 6-8.9 (EFAS), Öl, Runsbäck 3 ex i början av sept (LTSS), Bejershamn 2 ex 2 och 5.7 (BZZS), 1 ex 7.9 (FAZS), 1ex 18.9 (BZZS), Segestad 1ex 11.9 (BZZS), Gårdby 11 ex 7.9 (FAZS), 3 ex 9.9 (FAZS), 15 ex 10-11.9 (FOUS), 2 ex 13.9 (BZZS), Go, Klinte 1 ex 27.8 och 25-30 ex, flera lokaler i början av sept (EÅTS), Sundre 2 ex 25.8- 24.9 (KJCS, RYRS), Vg, Axvall 3 ex 2, 6 och 8.9 (JMKS), Skövde 1 ex 5.9 (AAUS), Sö, Trosa 1 ex 3.9 (LJRS), Örboholm 1 ex 16.9 (LJRS), Nyköping 1 ex 5.9 (SJTS), Oxelösund 1 ex 7.9 (SJTS) 3-5.9 flertal ex (J. Färnstrand enligt JMKS), Eskilstuna 2 ex 7.9 (GÅMS), Up, Enköping 7-8 ex 7-12.9 (GULS, HYDS). Dessutom observerades ett ex i Ån, Härnösand i början av september (Håkan Söderberg enl. RYRS).

Acherontia atropos, dödskallesvärmare. Sm, Figeholm 1 ex funnet död i en bikupa 10.8 (EFAS).

Macroglossum stellatarum, stor dagsvärmare. Bl, Rödeby, Inglatorp 1 ex 15.6 (HEYS), Sm, Kalmar, 1 ex på petunior 15.8 (BZZS), Kalmar Tegelviken 1 ex 23.9 håvad på kaprifol (LTSS), Gä, Gävle, Grinduga 1 ex besökte 30.9 och 2.10 en blomlåda med petunior, tobak och tagetes (KJCS). Från Finland rapporteras om 100-talet ex, bl.a. flera fynd från slutet av maj och juni (Repo & Kullberg 1996), vilket tillsammans med det svenska junifyndet (se ovan) indikerar att denna tidiga inflygning resulterat i en reproducerande generation i landet. Att arten även kan bli införd tyder följande fynd på. I HDF-bolagens lager i Halmstad hittades den 15.12 ett levande ex av *stellatarum* bland uppställda kompressorer, som placerats i ett kall-lager, efter transport från Italien. Förmodligen har fjärilen satt sig för övervintring på någon uppställningsplats för kompressorerna och sedan följt med dessa då de med lastbil transporterades till Sverige (LNYS).

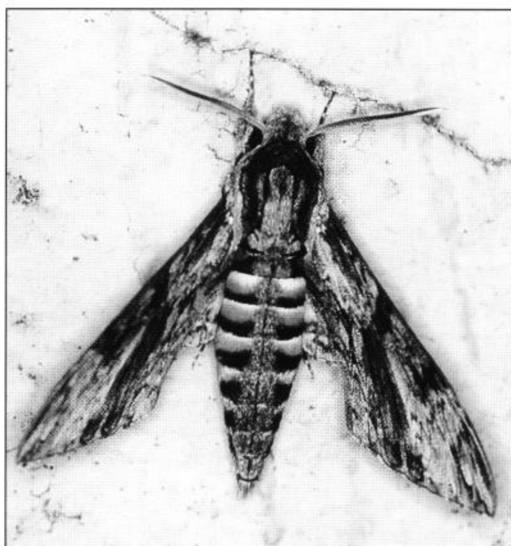

Fig. 2. Åkervindesvärmare, ***Agrius convolvuli****, en invandrande art som anträffats i över 100 exemplar detta år. Småland, Kalmar 10.9 1995. Foto: Nils Ryrholm.*

Convolvulus Hawk-moth ***Agrius convolvuli****. A mass-migration of this species was documented in Sweden also in 1995.*

Lymantria dispar, lövskogsnunna. En tydlig migrationsvåg noterades av denna annars mycket lokala art, i senare hälften av juli och början av augusti i sydöstra Sverige. Från den 15.7 observerades en kraftig inflygning på Öland. Fjärilarna var även synliga under dagtid (BZZS). Under de närmaste dagarna anträffades arten på flera lokaler: Öl, Tornrör, Bejershamn, Hornsjön, Ottenby lund (FAZS, BZZS, JHES), Sm, Kalmar, Nybro (FOUS, KSMS), Go, Norrlanda (EKIS, EÅTS), Bl, Jämjö (HEYS). De sista inrapporterade fynden är daterade Bl, Knösö 6 ex 6.8 (HEYS), Öl, Runsbäck 1 ex 11.8 (LTSS) och Sm, Nybro 1 ex 14.8 (JMLS). Liksom vid förra årets invasion är det endast hanar som infångats (jfr Ryrholm 1995).

Pelosia muscerda, punkterad lavspinnare. Öl, Ottenbylund 8 ex 18-19.7 (FAZS). Förmodad migrant i detta område.

Pelosia obtusa, vinkelpunkterad lavspinnare. I samband med ett kraftigt åskväder den varma nat-

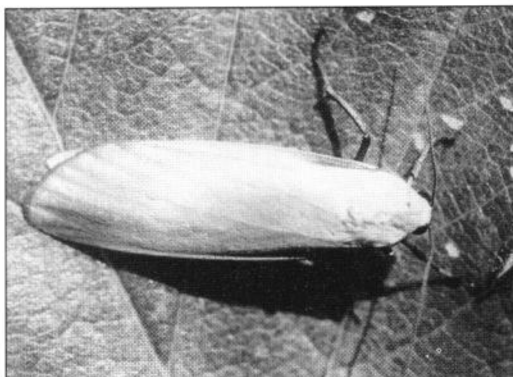

Fig. 3. Stor lavspinnare, ***Lithosia quadra****, funnen som migrant på flera lokaler i sydöstra Sverige. Gotland, Sundre (hane) 17.8 1983. Foto: Håkan Elmquist.*

Four-spotted Footman ***Lithosia quadra,*** *several individuals were found as migrants in the south-eastern parts of Sweden in 1995.*

Fig. 4. Nordisk igelkottspinnare, ***Acerbia alpina****, är funnen lokalt på fjället Nissuntjårro i nordligaste Sverige. Torne lappmark, Nissuntjårro 24.6 1995 (hona). Foto: Lars Imby.*

The arctiid species ***Acerbia alpina*** *found on the mountain Nissuntjårro in the northern part of Sweden.*

ten 13.7 på Öl, Möckelmossen observerades några för alvaret udda arter, bl.a. *Arctonis l-nigrum*, vitvingespinnare samt några *obtusa*. De följande dagarna infångades minst 100 ex i ljusfällor i Runsbäck och även några ex i Sm, Kalmar (KAHS, LTSS). Dessutom ett märkligt fynddatum: Öl, Runsbäck 1 ex 28.9, partiell 2:a generation? (LTSS).

Eilema griseola, askgrå lavspinnare. Öl, Bejershamn 2 ex 18 resp 22.7 (FAZS), N:a Möckelby, Dörby 1 ex 17.7 (FAZS, KAHS) och Ottenbylund ett ex 21.7 (LTSS, RYRS). Förmodligen migrerande exemplar, liksom *muscerda* och *obtusa* ovan.

Lithosia quadra, stor lavspinnare (Fig. 3). Årtes rapporter visar på en stor spridning av fynden i sydöstra Sverige. Dessa fynd sammanfaller med den period då lämpligt migrationsväder rådde. Det ligger därför nära till hands att även misstänka *quadra*-fynden till gruppen migranter. Rapporterat är följande: Sk, Hagestad 1 ex 2.8 (FAZS), Bl, Sövesborg 26.7 (PEBS), Öl, Runsbäck 1 ex 24.7 (LTSS), Bejershamn 3 ex 17-21.7 (BZZS, FAZS), Bostorp 1 ex 21.7 (BZZS), Tveta 1 ex 29.7 (BZZS), Risinge 16.7 (JHES), Go, Burgsvik 2 ex 15 resp 19.7 (GÅMS), Sundre 1 ex 18.7 (ÅCHS), Sm, Ålem, Strömsrum 1 ex 20.7 (RYRS), Ög, Häradsviken 1 ex 11-19.7 (EFAS), Sö, St. Vika 1 ex 18.7 samt obs. av ett ex på Sorunda malm i början av augusti (SÖKS) och Up, Rådmansö 1 ex 29.7-15.8 (KJCS, RYRS). Tilläggas kan att den infångade sörmländska fjärilen från St. Vika var en hona som lade ca 350 ägg som kläckte efter 8-10 dagar. Efter ca en månad hade en av larverna förpuppat sig och kläckt fram medan de övriga larverna diapauserat i 3:e larvstadiet (SÖKS).

Acerbia alpina, nordisk igelkottspinnare (Fig. 4). To, Nissuntjårro, SV-branten ca 1100-1200 m.ö.h. 10 ex 21-25.6. Sju av exemplaren, varav sex honor, hittades nykläckta invid kokongerna . De resterande tre hanarna infångades med hjälp av de infångade honornas feromonlockning. Tyvärr var vädret ogynnsamt med få solglimtar och temperaturer på 6-10 grader varför tillfällena till feromonlockning blev få. I övrigt anträffades en halvvuxen larv, 17 kläckta årskokonger och en kokong från förra året. Dessa fynd visar tydligt att *alpina* är en mycket tidig art (EQTS, IMBS). Det kan också tilläggas att på samma lokal 1992 anträffades 7 larver 4-6.7 i sista eller näst sista hudömsningen i diapaus under stenar. Dessa larver togs med och behandlades med ljus och värme dygnet runt för att bryta diapausen. De förpuppade sig och efter några veckor kläckte samtliga, men endast två lyckades kläcka sig helt felfritt. Dessutom hittades ett 10-tal kläckta kokonger (EQTS, HHLS, PGAS). Man kan förmoda att *alpina* nu har några goda år och

liksom många andra arktiska fjärilsarter fluktuerar i antal (jfr Ryrholm 1995).

Callimorpha dominula, glansspinnare. Sk, Snogeholm 1 ex 10.7 samt Sövestad 1 ex 12.7 på lokaler där arten förmodligen är bofast. Sk, Sövde 1 ex 20.7 sannolikt migrerande (WMAS). Utanför Skåne är följande fynd gjorda: Bl, Sölvesborg 1 ex 20.7 (PEBS) och Öl, Bejershamn 1 ex 17.7 (FAZS). De senare fynden överensstämmer med artens migrerande beteende under senare år (jfr Ryrholm 1995).

Schrankia intermedialis Reid, 1972. Ett hanexemplar av denna *för Sverige nya art* (Fig. 5), håvades i samband med lockbetesfångst på Öl, Beijershamn 4.10 (JHES). Fjärilen infångades ganska långt från lockbetena vid 21.00-tiden och togs först för en *S. taenialis*. Väl hemma kontrollerades fjärilen med bilder på *taenialis*. Vissa skillnader i vingteckningen och flygtiden som inte alls överensstämmde med den hos *taenialis* väckte misstankar om att exemplaret kunde vara *S. intermedialis*. Henrik Jeansson kontaktade Ingvar Svensson som kunde konfirmera bestämningen genom ett genitalpreparat (Fig. 6). Fyndet är mycket överraskande. Arten är beskriven så sent som 1972 och är tidigare enbart känd från England i ca 10 exemplar, alla hanar (Heath & Emmet 1983, Skinner 1984, Riley 1994 och Robert Heckford pers. medd. enl. SVNS). Hos den nya arten är både de yttre karaktärerna och genitalierna intermediära jämfört med *S. taenialis* och *S. costaestrigalis*. Framvingen är smalare hos *intermedialis* och våglinjen är inböjd jämfört med *taenialis*. Hos *costaestrigalis* är våglinjens form liknande men det utbredda ljusa fältet är inte lika skarpt avgränsad. Dessutom är njurfläckteckningen hos *costaestrigalis* utdragen och förbunden med våglinjen. Genitalierna kännetecknas av en kort clavus (eller motsvarande vid basen av costa) (Fig. 6) En teori som förts fram är att *intermedialis* genom sina intermediära karaktärer skulle vara en hybrid mellan *taenialis* och *costaestrigalis* (Skinner1984). Flygtiderna för *costaestrigalis* och *taenialis* är juli-augusti, men *costaestrigalis* flyger också i en partiell 2:a generation i september-oktober, alltså samtidigt som *intermedialis*. Framtiden får visa om *intermedialis* är en inhemsk art och om taxat är hållbart. Som svenskt namn föreslås *intermediärt mottfly* som också godkänts av Henrik Jeansson. Arten är avbildad och behandlad av Heath & Emmet (1983) och Skinner (1984). Utmärkta skisser på genitalierna jämfört med *taenialis* och *costaestrigalis* finns i Heath & Emmet (1983).

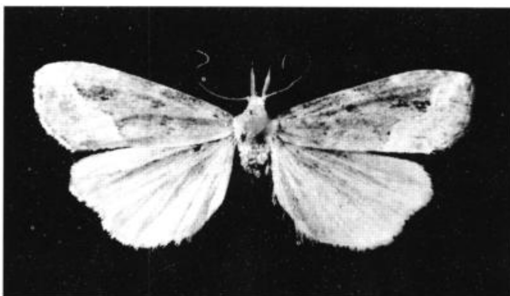

Fig. 5. Intermediärt mottfly, ***Schrankia intermedialis****, ny art för Sverige. Funnen i ett hanexemplar på Öland, Bejershamn den 4.10 1995 (coll. Henrik Jeansson) Foto: Nils Elgqvist.*

The Autumnal Snout ***Schrankia intermedialis****. One male was unexpectedly found in Sweden on the Baltic island of Öland.*

Fig. 6. Hangenitalier av ***Schrankia intermedialis****. Dissektion och foto: Ingvar Svensson.*

Male genitalia of ***Schrankia intermedialis****.*

Hypena lividalis (Hübner, 1796). Ett exemplar togs oväntat på lockbeten i Sk, Falsterbo 15.10 (WMAS). *Ny art för landet*. Närmast känd från Danmark, Bornholm 1 ex 19.10. 1966, ett fynd som ansetts så osannolikt att det placerats i gruppen införda arter (Fibiger & Svendsen 1981). Eftersom artens närmaste utbredningsområde är Medelhavet så torde detta röra sig om en långväga migration. En separat artikel som närmare presen-

terar arten är under förberedande (M. Wedelin, in prep.). Magnus Wedelin har föreslagit det svenska namnet *blyfärgat näbbfly.*

Phytometra viridaria, jungfrulinfly. Dr, V. Boda 3 ex 20.6, på samma lokal som *Lycaena helle* (se ovan). Lokalen måste utgöra artens absoluta nordgräns. Värdväxten jungfrulin (*Polygala vulgaris*) har här sin nordgräns i landet (Mossberg et al. 1992) (HYDS). Det äldre fyndet från Nb, Piteå (Nordström et al. 1969) måste alltså, om uppgiften är riktig, utgöra ett vinddrivet eller genom mänsklig aktivitet spritt exemplar.

Catocala nupta, vinkelbandat ordensfly. Sm, Nybro 1 ex 10.9 (JHES), Öl, Bejershamn 4 ex 31.8, 19.9, 23.9 och 18.10, Runsbäck 2 ex 7.9 och 28.9 och N Möckleby, Dörby 1 ex 18.10 (KAHS, LTSS), Go Sundre 2 ex 25.8-24.9 (KJCS, RYRS). Exemplaren är gråare med ett par ljusa inslag på framvingarna som avviker något från skånska exemplar. Detta kan indikera att fjärilarna är migranter med ostligt ursprung.

Catocala promissa, ekordensfly. Go, St Karlsö 1 ex 10.8 (EQTS). Arten är ovanlig på Gotland och för första gången anträffad på Karlsön.

Catocala sponsa, vågbandat ordensfly. Arten har i Bejershamn-området på Öland haft ett mer än extraordinärt år och har i numerär överträffat *C. promissa*. Under högflygningen noterades vid något tillfälle mer än 100 ex på lockbeten (BZZS). Från Mellansverige har *sponsa* anträffats i Up, Enköping, Svinnegarn 1 ex 11.8 och 3 ex 19.8 (HYDS) samt Enköping, Gröngarn 1 ex 19.8 (LLVS) (jfr Ryrholm 1995). Lokalen vid Svinnegarn är en större delvis ekdominerad skogsdunge strax S om Enköping, som lokalklimatiskt är mycket gynnad.

Neustrotia candidula, svartfläckat glansfly. Öl, Gårdby 1 ex 20.7 (KSMS). Sannolikt ett migrerande exemplar.

Meganola albula, vitt trågspinnarfly. Arten tycks fortsätta sin spridning på Öland (jfr Ryrholm 1995). Ett ex blev funnet i Långlöt, Åstrand 6.8 (JOHS).

Earias clorana, grönt pilfly. Den ökande odlingen av energiskog (*Salix*) har uppenbarligen gynnat denna art. Från flera energiskogsodlingar rapporteras om angrepp av ett stort antal larver. Eftersom energiskogen skördas vart 4-5:e år så insektsbekämpas ej dessa odlingar. Det skulle ej löna sig med sådana åtgärder sett ur ett kostnadsvinst perspektiv. Vid skördningen torde de lokala populationerna i stort sett raderas ut eftersom pupporna övervintrar i hårda kokonger uppe på grenarna. Återkoloniserigen torde dock gå snabbt då larver förekommer även på kortare skott t.ex. mer långsamväxande plantor. Vi kan förvänta oss en spridning och expansion av *clorana* (sannolikt också fler arter bundna till glansbladiga *Salix*-arter) genom den omformning och ändrade markanvändning av kulturlandskapet som pågår (HYDS).

Nycteola asiatica, bredvingad sälgfotsläpare, har haft den största kända invandringen till Sverige detta år (jfr Ryrholm 1994, 1995). Totalt har 62 ex anträffats enligt nedan sammanställning: Sk, Falsterbo 4 ex 22.9 (WEDS), Borrby strand 4 ex 14-29.9 (ÖRDS), Backåkra 1 ex 9.9 (LNHS), Löderup, Järahusen 14 ex 22.8-23.9 (KJCS, RYRS), 2 ex 24.9-27.10 (KJCS, KJKS, RYRS), Ö Hoby 8 ex 22.8-23.9 (KJCS, RYRS), Bl, Torhamnslandet, Svanhalla 1 ex 10.9 (HEYS), Sölvesborg 2 ex 9.9 och 18.9 (PEBS), Sm, Ryssby, Lindö 1 ex 13.9 (RYRS), Öl, Segerstad 1 ex 6.9 (BZZS), Tveta 2 ex 11.9 och 1 ex 14.9 (BZZS), Bejershamn 1 ex 24.9 (BZZS), Löttorp 1 ex 10.9 (BÅBS), Runsbäck 1 ex 10.9 och 1 ex 12.9 (LTSS), N Möckleby, Dörby 4 ex 12.9 (KAHS, LTSS, RYRS), Go, Sundre 9 ex 25.8-24.9 (KJCS, RYRS), Up, Rådmansö 1 ex 16.8-8.9 och 1 ex 9.9-13.10 (KJCS, RYRS), Vr, Karlstad, Dingelsundet 1 ex 27-28.9 (PENS), Gä, Gävle, Grinduga 1 ex 1-21.10 (KJCS, SJNS).

Autographa gamma, gammafly. Har åter uppträtt rikligt i landet (jfr Ryrholm 1995). Stora mängder gammaflyn kunde iakttas på många platser i Syd- och Mellansverige redan kring månadsskiftet maj-juni. I Sö, St. Vika flög t.ex. 100-tals gammaflyn på syren 14.6 (PGAS). De nordligaste rapporterna är: Ås, Stekenjokk 1 ex 10.7 ca 1000 m.ö.h., Hr, Hamrafjällets topp 1 ex 12.7 och Hr, Flatruet 1 ex 13.7 (LJRS).

Autographa mandarina, silverlinjerat metallfly. Sk, Mälarhusen 1 ex 31.7 (LUJS), Sk, Falsterbo 1 ex 3.8 (WMAS), Öl, Bejershamn 1 ex 17.7 (FAZS), Öl, Gråborg 1 ex 27.7 (KPOS), Öl, Gårdby 1 ex 31.7 (JMLS) och Go, Muskmyr 1 ex 3.8 (EQTS).Under de föregående två åren har *mandarina* endast anträffats i ett enda ex (Ryrholm 1994, 1995).Detta förhållande och den samlade flygtiden under lämpligt migrationsväder tyder starkt på en immigration.

Acronicta strigosa, strecktecknat aftonfly. Go, Burgsvik 1 ex 16.6. 1992 och 1 ex 13.7 (GÅMS).

Fynden stärker bilden av att *strigosa* är bofast på Gotland (jfr Ryrholm 1995).

Poliobrya umovii, barrskogslavfly. Hr, Sveg, Duvberget 1 ex 15.7 (KJCS, RYRS). Det nordligaste fyndet i landet.

Phlogophora meticulosa, tandfly. Sö, Orhem, Skarpnäck 1 ex 16.6 (LLVS). Tidigt datum som indikerar inflygning redan i juni. Fynd senare under sommaren tycks dock saknas i Mellansverige.

Dicycla oo, kretsfly. Up, Östhammar, Söder-Kulla 1 ex 10.8 1975, 1 ex 7.8 1981 och 1 ex 11.8 1993. Trots intensivt ljusfångande detta år och tidigare under många år har inga fler ex än dessa blivit funna där. Lokalen torde tangera artens nordgräns i landet (HYDS).

Photedes brevilinea (Fenn, 1864). Sk, Skanör 1 ex 2.8 (HTIS) och 1 ex 26.7-16.8 (KJCS, RYRS). *Ny art för landet.* Arten har varit väntad i Sverige då den i norra Europa och Danmark expanderat norrut under senare tid (Fibiger & Svendsen 1981). I Finland är arten funnen sedan 1967 lokalt i sydöstra delen av landet (Mikkola & Jalas 1979, Skou 1991). En närmare beskrivning av *brevilinea* och ytterligare information om dess utbredning och spridning planeras i en separat artikel (B. Hallmér, in prep). Som svenskt namn har Bertil Hallmér föreslagit *rotstreckat stråfly.*

Hydraecia ultima, förväxlat stamfly. Sm, Kalmar 1 hona 29.7 (EQTS) och Öl, Segerstad 1 hona 26.8 (BZZS). Arten ej årsviss i Sverige. Senast funnen 1991 (Palmqvist 1992).

Sedina büttneri, brunstarrfly. Go, Sundre 1 ex 25.8-24.9 (KJCS, RYRS). Arten verkar fortsätta sin expansion i landet (jfr Palmqvist 1992).

Spodoptera exigua, smalvingat lövfly. Även denna kända migrationsart dök upp bland de migranter som nådde oss med sydostliga vindar i början av september med följande fynd: Öl, Runsbäck 1 ex 5.9 (LTSS), Öl, Bejershamn 1 ex 10.9 (BZZS) och Go, Sundre 4 ex 25.8-24.9 (KJCS, RYRS).

Cucullia fraudatrix, gråbokapuschongfly. Sk, Borrby strand 1 ex 22.7 (ÖRDS). Numera ej årsviss i Sverige.

Cucullia artemisiae, malörtskapuschongfly. Öl, Gårdby, 2 larver 5.9 (JMLS) och 1 fullvuxen larv 6.9 som förpuppade sig samma dag (BZZS). Arten är mycket lokal och sällsynt. Fyndrapporter av arten har saknats sedan 1983 (Palmqvist 1984).

Aporophyla lutulenta, kamsprötat puckelfly. Sö, Gålö, Stegsholm 1 ex 5-12.9 (PGAS). Ett

Fig. 7. Vandrargräsfly, ***Mythimna unipuncta****, ny art för Sverige. Funnen i ett exemplar i Skåne, Abbekås 4-7. 10 1995 (coll. Nils Hydén). Bilden är tagen av en fjäril från Spanien 1986. Foto: Ernst Priesner.*

The well-known migrant White-speck ***Mythimna unipuncta*** *was noted from Sweden for the first time.*

migrerande exemplar som tillhör den ljusblågrå formen. Intressant i sammanhanget är att på denna lokal har arten anträffats en gång tidigare. Även detta ex tillhörde samma ljusa form (Palmqvist 1986).

Lithophane ornitopus, vitgrått träfly. Sk, Backåkra 1 ex 5.10 (WCMS, ÅCHS) och Löderup, Järahusen 1 ex 24.9-27.10 (KJCS, RYRS). Exemplaren kan möjligen tillhöra en etablerad population i Sydskåne (jfr Ryrholm 1995).

Lithophane consocia, alträfly. Sk, Falsterbo 1 ex 26.9 (WMAS), Sk, Abbekås 1 ex 4-7.10 (HYDS), Sk, Löderup, Järahusen 2 ex 24.9-27.10 (KJCS, RYRS), Öl, Runsbäck 1 ex 12.9 (LTSS), Go, Sundre 11 ex 25.8-24.9 (KJCS, RYRS), 4 ex 25.9-27.11 (KJCS, RYRS), Up, Rådmansö 6 ex 9.9-13.10 (KJCS, RYRS). Arten är inte bofast i

dessa områden så fynden hänger troligen samman med migrationsvädret som rådde under dessa perioder.

Eriopygodes imbecilla, tjockhornsfly. Gä, Gävle, Grinduga 3 ex 1-23.7. Det andra fyndet på ett par år i kalkområdet sydost om Gävle. Troligen finns en population av *imbecilla* i trakten (KJCS, SJNS).

Mythimna albipuncta, vitpunkterat gräsfly. Sk, Sandhammaren 1 ex 1.9 (Fred Ockruk enl HYDS) och Go, Sundre 1 ex 25.8-24.9 (KJCS, RYRS). Senast funnen 1992 i landet (Palmqvist 1993) och förmodligen migrant f.n.

Mythimna unipuncta (Haworth, 1809). Sk, Abbekås 1 ex 4-7.10 (HYDS). *Ny art för landet*. En i Europa sydlig art som under senare tid spritt sig från Kanarieöarna och Franrike mot norr och ost (Fig. 7). I England räknas den nu som bofast (Fibiger & Svendsen 1981). I Nordeuropa är *unipuncta* en typisk migrant som tagits i ökande antal de senaste årtiondena. Från Sverige finns tidigare ett osäkert fynd som ej har tagits med i Catalogus (Svensson et al. 1994). Arten kommer att presenteras i en separat artikel (N. Hydén, in prep). Som svenskt namn föreslår Nils Hydén *vandrargräsfly*.

Agrotis ipsilon, kommajordfly. Migrerande exemplar tidigt i juni även i norra Götaland: Ög, Eds k:a 1 ex 4.6 (EFAS). Vidare i Svealand: Gä, Söderfors 1 ex 10.6 (PGAS). Från Öland rapporteras om stora mängder *ipsilon* från mitten av augusti till mitten av oktober (BZZS).

Noctua orbona, kantfläckat bandfly. Artens numerär i landet tycks ha förbättrats. I Svealand funnen Sö, Gålö 3 ex 28.8-12.9 (PGAS) och Up, Sollentuna 1 ex 29.8 (BJOS). I Skåne anträffad flerstädes (WMAS) (jfr Ryrholm 1995).

Noctua janthe, brunviolett bandfly. Sö, Utö 2 ex 30.8. 1967 (GULS). Fynden visar att *janthe* tidigare möjligen varit bofast i Södermanland (jfr Ryrholm 1994).

Noctua interjecta, rödbrunt bandfly. Go, Sundre 1 ex 25.8-24.9 (KJCS, RYRS).

Eugraphe sigma, rödkantat jordfly. Ög, Häradsviken 1 ex 20-22.7 (EFAS). Nordligaste fyndet efter ostkusten.

Peridroma saucia, vittofsjordfly. Sk, Falsterbo 1 ex 4.10 (WMAS), Sk, Abbekås 1 ex 4-7.10 (HYDS) och Sk, Löderup, Järahusen 2 ex 24.9-27.10 (KJCS, KJKS, RYRS).

Xestia borealis, nordiskt jordfly. Ly, Ryfjället 3 ex 11, 12 och 14.7. 1994 (Fred Ockruk & Rainer Busse enl HYDS). Fynden talar för att *borealis* förmodligen har en större utbredning söderut, från Torne lappmark till Jämtland, i de fjällnära skogarna. (jfr Ryrholm 1995).

Heliothis armigera, brunaktigt knölfly. Migrerande art som anträffats i 3 ex: Öl, Beijershamn 8.9 (FAZS), Go, Sundre 25.8-24.9 (KJCS, RYRS) och Sö, Trosa 4.9 (LJRS). Tidigare endast känd i ett svenskt exemplar (Svensson 1977).

Protoschinia scutosa, svartfläckigt knölfly. Även detta knölfly har haft en tydlig immigration. Totalt har 12 exemplar rapporterats: Sk, Falsterbo 2 ex 3.8 (WMAS), Löderup, Järahusen 1 ex 26.7-16.8 (KJCS, RYRS), Öl, Bejershamn 1 ex 9.9 (FAZS),, Runsbäck 1 ex 11.9 (LTSS), Go, Sundre 1 ex 25.8-24.9 (KJCS, RYRS), Ög, Häradsviken 1 ex 27.8-8.9 (EFAS), Sö, Trosa 1 ex 3.9 (LJRS), Sö, Örudden 1 ex 7.9 (LLVS), Nyköping, Arnö 2 ex 7.9 (SJTS) och Vr, Karlstad, Dingelsundet 1 ex 5-12.9 (PENS). Tydligen har *scutosa* haft en sydlig inflygning i Skåne i början av augusti och en andra inflygning sydost ifrån i början av september. I Finland har också *Heliothis armigera* och *scutosa* tagits i större antal (Repo & Kullberg 1996).

Nya landskaps - och lappmarksfynd

171 *Proutia rotunda* Vr (PENS 91) – 1002 *Lamellocossus terebra* Ög (EFAS) – 1441 *Synanthedon spheciformis* Hr (KJCS, RYRS) – 1444 *S. formicaeformis* Bo (AAUS) – 1837 *Drepana binaria* Sm (DGLS) – 1844 *Habrosyne pyritoides* Nä (SEHS) – 1909 *Orthonama obstipata* Bl (PEBS), Go (KJCS, RYRS), Gä (KJCS, SJNS) – 1928 *Costaconvexa polygrammata* Öl (LTSS, RYRS) – 1932 *Entephria caesiata* Bl (GULS 62) – 2018 *Eupithecia irriguata* Ög (EFAS) – 2020 *E. insigniata* Ög (EFAS) – 2068 *Chesias legatella* Go (KJCS, RYRS), Vr (PENS) – 2070 *Carsia sororiata* Go (EQTS) – 2100 *Semiothisa carbonaria* Bl (HEYS) – 2127 *Ourapteryx sambucaria* Vr (ETBS) – 2155 *Paradarsia consonaria* Gä (KJCS) – 2163 *Lomographa bimaculata* Gä (KJCS) – 2185 *Euthrix potatoria* Vr (Stefan Björn enl KSMS) – 2194 *Agrius convolvuli* (RYRS) – 2269 *Lithosia quadra* Ög (EFAS) – 2304 *Schrankia costaestrigalis* Ög (SVNS) – 2304 a *S. intermedialis* Öl (JHES) – 2308 b *Hypena lividalis* Sk (WMAS) – 2348 *Nycteola asiatica* Vr (PENS), Gä (KJCS, SJNS) – 2350 *Diachrysia tutti* Hr (KJCS, RYRS) -- 2386 *Acronicta euphorbiae* Hr (KJCS, RYRS) – 2394 *Poliobrya umovii* Hr (KJCS, RYRS) – 2395 *Amphipyra pyramidea* Vr (PENS) – 2414 *Cosmia pyralina* Ha (LNYS) – 2426 *Apamea rubrirena* Vg (JMKS) – 2428 *A. unanimis* Bo (AAUS 86) – 2429 *A. illyria* Me (PEBS)

2442 *Mesapamea didyma* Vr (PENS) – 2447 a *Photedes brevilinea* Sk (HTIS, KJCS, RYRS) – 2470 *Archanara dissoluta* Dr (ÅCHS) – 2474 *Sedina büttneri* Go (KJCS, RYRS) – 2546 *Conistra rubiginea* Go (KJCS, RYRS – 2555 *Xanthia citrago* Vr (PENS) – 2556 *X. aurago* Gä (KJCS, SJNS) – 2619 *Mythimna albipuncta* Go (KJCS, RYRS) – 2619 b *M. unipuncta* Sk (HYDS) – 2661 *Noctua janthina* Bl (PEBS) – 2662 *N. interjecta* Go (KJCS, RYRS) – 2668 *Eugraphe sigma* Ög (EFAS) – 2681 *Xestia borealis* Ly (Fred ockruk & Rainer Busse 94 enl HYDS)- 2682 *X. laetabilis* Ly (Fred Ockruk & Rainer Busse enl HYDS) – 2698 X. castanea Gä (KJCS, SJNS) – 2709 *Heliothis armigera* Öl (FAZS), Go (KJCS, RYRS), Sö (LJRS) – 2713 *Protoschinia scutosa* Ög (EFAS), Vr (PENS)

Rapportörer

AAUS= Anders Amandusson, AMKS= Lars Ahlmark, BPOS= Per Olof Bengtsson, BZZS= Per Erik Betzholz, BSÅS= Sven-Åke Berglind, BÅBS= Bengt Åke Bengtsson, DGLS= Hans Degler, EFAS= Stefan Ekroth, EGQS= Göran Engqvist, EKIS= Bruno Enekvist, ELHS= Claes Eliasson, ETBS= Björn Ehrenroth, EQTS= Håkan Elmquist, EÅTS= Båtel Enekvist, FAZS= Marcus Franzén, FOUS= Marcus Forslund, FPLS= Per Frederiksen, GULS= Jörgen Gulve, GÅMS= Mats Gårlin, HEYS= Benny Henriksson, HTIS= Bertil Hallmer, HHLS= Hans Hellberg, HYDS= Nils Hydén, IMBS= Lars Imby, IVAS= Rolf Ivarsson, JHES= Henrik Jeansson, JMKS= Mikael Johannesson, JMLS= Mikael Jeansson, JOHS= Roland Johansson, JSNS= Sven Johansson, KAHS=Hans Karlsson, KJCS= Clas Källander, KJKS= Karl Källander, KPOS= Per-Olof Kall, KSMS= Peter Koch- Schmidt, KURS= Lars Kullmar, LJRS= Jesper Lind, LLVS= Lars Olov Lidén, LNHS= Henrik Lind, LNYS= Ronny Lindman, LTSS= Mats Lindeborg, LUJS= Björn Lundgren, MLOS= Ola Malm, NAFS= Alf Nilsson, OBNS= Bengt Oldhammar, PEBS= Bert Pettersson, PENS= Carl-Åke Pettersson, PGAS= Göran Palmqvist, RPLS= Göran Ripler, RYRS= Nils Ryrholm, SEHS= Peter Streith, SEÅS= Åke Selling, SJTS= Jan Sjöstedt, SJNS= Göran Sjöberg, SVNS= Ingvar Svensson, SÖKS= Per Sjökvist, TRFS= Gunnar Träff, TSSS= Stig Torstenius, VÄYS= Jukka Väyrynen, WCMS= Bengt Wickholm, WEDS= Bengt Wendel, WMAS= Magnus Wedelin, ÅCHS= Christer Ågren, ÖRDS= Jan Olof Ördén

Tack

Ett varmt tack till alla rapportörer som gjort denna årsrapport möjlig. För hjälp med fotografier riktas ett stort tack till Nils Elgqvist, Nils Ryrholm, Ingvar Svensson, Lars Imby och Håkan Elmquist. För synpunkter på manuset tackas vänligen Nils Ryrholm.

Litteratur

Cederberg, B. 1995. Rapporter 1994 – fjärilar. – Inocellia 1995(1): 18-20.

Cederholm, L. 1978. Namnkoder – ett förslag till enhetliga personangivelser inom biologin. – Ent. Tidskr. 99: 135-141.

Cederholm, L. 1991. Svenska Zoolog-listan. Stencil. Zoologiska Museet i Lund.

Eggertsson Karlström, C. 1996. Väder och vatten. En tidning från SMHI – Väderåret 1995.

Ehnström, B., Gärdenfors, U. & Lindelöw, Å. 1993. Rödlistade evertebrater i Sverige. Uppsala (Databanken för hotade arter).

Fibiger, M. & Svendsen, P. 1981. Danske natsommerfugle, Dansk Faunistisk Bibliotek. Bind 1. Klampenborg (Scandinavian Science Press Ltd).

Gårlin, M. 1994. Orangebandade parkmätaren, *Eulithis pyropata* (Lepidoptera, Geometridae), en för Sverige ny fjärilsart. – Ent. Tidskr. 115: 175–176.

Heath, J. & Emmet, A. M. 1983. The Moths and Butterflies of Great Britain and Ireland, Vol. 10, Noctuodae (part II) – Agaristidae. Colchester (Harley Books).

Kaila, L. & Albrecht, A. 1994. The classification of the *Timandra griseata* group (Lepidoptera; Geometridae, Sterrhinae). – Ent. Scand. 25:461-479.

Mikkola, K. & Jalas, I. 1979. Suomen Perhoset. Yökköset 2. Otava.

Mossberg, B., Stenberg, L. & Ericsson, S. 1992. Den nordiska floran. (W & W).

Nordström, F., Opheim, M. & Valle, K. J. 1955. De fennoskandiska dagfjärilarnas utbredning. Lund (CWK Gleerup).

Nordström, F., Kaaber, S., Opheim, M. & Sotavalta, O. 1969. De fennoskandiska och danska nattflynas utbredning (Noctuidae). Lund (CWK Gleerup).

Palmqvist, G. 1978. Intressantare fynd av Macrolepidoptera i Sverige 1977. – Ent. Tidskr. 99: 65-67.

Palmqvist, G. 1980. Intressanta fynd av Macrolepidoptera i Sverige 1979. – Ent. Tidskr. 101: 135-137.

Palmqvist, G. 1984. Intressanta fynd av Macrolepidoptera i Sverige 1983. – Ent Tidskr. 105: 81-88.

Palmqvist, G. 1985. Intressanta fynd av Macrolepidoptera i Sverige 1984. – Ent. Tidskr. 106: 65-70.

Palmqvist, G. 1986. Intressanta fynd av Macrolepidoptera i Sverige 1985. – Ent. Tidskr. 107: 65-69.

Palmqvist, G. 1987. Intressanta fynd av Macrolepidoptera i Sverige 1986. – Ent. Tidskr. 108: 135-139.

Palmqvist, G. 1993. Intressanta fynd av storfjärilar (Macrolepidoptera) i Sverige 1992. – Ent. Tidskr. 114: 37-42.

Repo, S. & Kullberg, J. 1996. Makrotiedonannot 1995 (Records of Finnish Macrolepidoptera 1995). - Baptria 21(1):1-12.

Riley, A. M. 1994. A further record of *Schrankia intermedialis* Reid, the Autumnal Snout (Lep. : Noctuidae) in Kent. – Ent Rec. J. Var 106:31.

Ryrholm, N. 1994. Intressanta fynd av storfjärilar (Macrolepidoptera) i Sverige 1993. – Ent Tidskr. 115:37-44.

Ryrholm, N. 1995. Intressanta fynd av storfjärilar (Macrolepidoptera) i Sverige 1994. – Ent. Tidskr. 116:31-45.

Skinner, B. 1984. Colour Identification Guide to Moths of the British Isles. (Viking).

Skou, P. 1991. Nordens ugler, Danmarks Dyreliv bind 5. Stenstrup (Apollo Books).

Svensson, I. 1977. Förändringar i Sveriges storfjärilfauna en tredje tioårs period. – Ent. Tidskr. 98: 113-122.

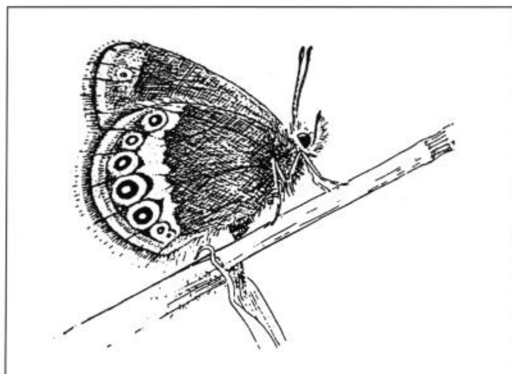
Svensson, I. 1993. Fjärilkalender. (Hellbergs förlag).

Svensson, I., Elmquist, H., Gustafsson, B., Hellberg, H., Imby, L. & Palmqvist, G. 1994. Catalogus Lepidopterorum Sueciae. Stockholm (Naturhistoriska Riksmuseet & Entomologiska Föreningen).

Svensson, I. & Palmqvist, G. 1990. Förteckning över svenska fjärilsnamn. Stockholm (Entomologiska Föreningen, Naturhistoriska Riksmuseet).

Fynd av brun gräsfjäril efterlyses!

Under säsongen 1996 startade vi ett forskningsprojekt kallat "Bevarande av ängsfjärilar och skogsängar – metapopulationsdynamik och genetik hos brun gräsfjäril". Den bruna gräsfjärilen (*Coenonympha hero*) räknas som internationellt hotad och har sin kanske största förekomst i Västeuropa i Värmland och södra halvan av Dalarna, med spridda populationer i omkringliggande landskap och i Skåne. Den flyger företrädesvis på skogsängar och hotas idag av att dessa ängar planteras med träd eller spontant växer igen. På flera håll har arten redan försvunnit, vilket är illavarslande med tanke på att Sverige kan sägas ha ett speciellt ansvar för denna art. Projektet syftar till att utröna hur en nödvändig mosaik av ängar bör se ut, vad gäller ängarnas "kvalitet", areal och avstånd till varandra, för att den bruna gräsfjärilen (och andra krävande ängsarter) ska kunna upprätthålla en långsiktigt livskraftig stam.

*Brun gräsfjäril (**Coenonympha hero**). Teckning: Björn Cederberg.*

För att möjliggöra en kontroll av artens nuvarande hotstatus och framtida populationsutveckling behöver vi information om var den har observerats och hoppas nu på Er hjälp. Ange helt kort: landskap, plats (helst utgående från Gröna kartan – och gärna med koordinater!), biotop, datum samt ungefärligt antal individer. *Alla* fynd är av intresse, *även* av äldre datum. Observationer utanför Värmland och Dalarna mottas med extra förtjusning! En publikation över artens svenska utbredning planeras vara klar senare i höst.

För den som vill veta mer om artens idag kända förekomst i Sverige finns ett rykande färskt artfaktablad att beställa från ArtDatabanken i Uppsala, dit också alla fyndrapporter senare kommer att förmedlas.

Anna Cassel och Sven-Åke Berglind, Uppsala universitet, Genetiska institutionen, Programmet i Naturvårdsbiologi, Box 7003, 750 07 Uppsala, tel. arb. 018 - 67 26 60, hem 018 -38 52 55.